

Nr 516

Av herr **Lundberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 66/1957 redovisas de förslag, vartill 1954 års nöjesskatteutrednings betänkande föranlett. Utredningen har bl. a. framlagt förslag om att det nuvarande statliga filmstödet — återbetalning av 20 procent av den statliga delen av nöjesskatten på svensk film — skall ersättas med ett annat förslag, konstruerat delvis efter engelskt mönster, ett s. k. producentandelssystem. Detta skulle i stort sett innebära, att den översta tioeringen av det biografbiljettpris, som uttages på de större biograferna (alla, som ger fyra föreställningar eller mer per vecka), skall befrias från nöjesskatt. Samtidigt därmed har överenskommelser träffats mellan berörda branschorganisationer — svenska producenter, biografägare och filmuthyrare — om att motsvarande tioering icke skulle belastas med filmhyra och icke heller till någon del skulle stanna hos biografägaren. Därmed skulle tioeringen obeskuren kunna användas för stöd av svensk film. Inkomna medel skulle förvaltas och fördelas av ett särskilt fördelningsorgan efter förut bestämda principer.

Departementschefen uttalar härtill att »utredningens förslag är intresseväckande och synes, såsom framhållits i flera yttranden, innebära beaktansvärda fördelar». Motionärerna delar denna uppfattning och vill kraftigt understryka, att de röster, som efter förslaget framläggande gjort sig hörda såväl bland remissinstanserna som i den offentliga debatten, praktiskt taget enhälligt varit av samma mening — ovanligt nog, då det gäller filmfrågor. Enligt departementschefen anmäler sig emellertid också betänkligheter, vilka medverkar till att departementschefen icke kan förorda, att utredningens förslag om producentstöd nu lägges till grund för ett beslut av statsmakterna.

Dessa betänkligheter är följande: förslaget skulle innebära en permanentning samt en höjning av filmstödet. Det skulle avlösa ett provisorium, som räcker till den 1 juli 1959, det lider av tekniska brister, är svåradministrerat, enighet har icke åstadkommits mellan de enskilda intressena, fördelningsprincipen enligt utredningens förslag har icke godtagits helt, och frågan om biografernas medverkan är icke klar.

Med anledning av de gjorda invändningarna ber vi att få anföra följande synpunkter:

Permanentning av filmstödet. Några hinder mot att tidsbegränsa beslutet, t. ex. till den 1 juli 1960, finnes icke, om så skulle anses angeläget. Det kan t. o. m. vara en fördel, eftersom man därmed under en försökstid skulle få tillgång till ett mycket exakt material angående produktionen och visningsförhållandena genom de redovisningar, som måste ske till kontroll- och fördelningsorgan.

Den svenska filmproduktionens allvarligaste svårigheter i ekonomisk mening började med den kraftiga höjningen av nöjesskatten på biograferna den 1 juli 1948. Denna höjning, som betingades av statsfinansiella skäl och då sades vara *temporär*, medförde två ogynnsamma verkningar med omedelbar återverkan för den produktion, som praktiskt taget enbart hämtar sina inkomster från den svenska marknaden. Dels sjönk frekvensen på biograferna med cirka 8 procent, vilket i stort sett icke återhämtats förrän 1954, dels medförde progressiviteten — vilket även proportionaliteten gör men med mindre styrka — att priserna icke kunde anpassas till kostnadsutvecklingen, eftersom varje höjning måste på grund av skatten bli så hög, att den åstadkom en ny frekvensminskning, som neutraliserade merinkomsten per biljett.

Detta är en av huvudanledningarna till att såsom närmare dokumenteras i bil. 1 producentens inkomst per biljett sedan 1942 endast stigit med 9,5 öre eller med något över 23 procent, under det att biljettpriset stigit med 90 öre eller 60 procent och statens andel med 63 öre eller 210 procent. Från 1947 har såsom framgår av bil. 2 i indexavseende med 100 år 1935 som utgångspunkt biljettpriset stigit från året före 1948 års nöjesskattehöjning från 136 till 218, producentens andel därav endast från 120 till 147, statens från 300 till 890, under det att det allmänna konsumtionsprisindex stegrats från 162 till 245. Om man blott jämför producentens dagsindex 147 med konsumtionsprisindex 245 förstår man, att kostnadsstegringarna icke kunnat inhämtas.

Motionärerna har den meningen, att så länge nöjesskatten på biograferna är så hög — progressivt eller proportionellt — kan korrektiva åtgärder icke undvikas. Några betänkligheter emot en permanentning av stödet, så länge riksdagen vill bibehålla denna höga nöjesskattebelastning, som är näst högst i världen (Danmark 41,2, Sverige 39,2), kan icke finnas.

Höjning av filmstödet. I propositionen anföres, att utredningen beträffande branschens ekonomiska läge bygger på 1954 års lönsamhetsutredning, vilken sålunda enligt utredningens mening skulle motivera dess ställningstagande. Motionärerna har förvissat sig om att denna lönsamhetsundersökning under kontroll av auktoriserade revisorer förts fram ända till år 1956. Eftersom resultatet enbart utvisar en ytterligare försämring har nöjes-

skatteutredningen, som ägt kännedom om även denna senare del av undersökningen, icke ansett sig böra behöva ändra på sin förut grundade uppfattning. Undersökningen finnes tillgänglig, i händelse behov därav skulle föreligga, och kan på kort tid ytterligare kontrolleras. Även lekmannen kan med ledning av dessa siffror förstå, att situationen måste vara allvarlig.

Den höjning av biografbiljettpriserna, som genomfördes andra halvåret 1956, avsåg att i första hand kompensera branschen som helhet för under året inträffade lönekostnadsstegringar, som ännu ej statistiskt kunnat komma till uttryck i fråga om produktionen, eftersom filmer, tillverkade under dessa betingelser icke ha premiär förrän 1957 eller i undantagsfall i slutet av 1956. Eftersom höjningarna i huvudsak sker på biljettprisbelopp över en krona kommer det allmänna att i extra nöjesskatt erhålla cirka 7,50 milj. kronor. Den svenska produktionen erhåller mindre än 1 000 000 kronor, vilket lär vara mindre än kostnadsstegringarna. Man får också ta i beaktande, att föreslagna lättnader i nöjesskatten innebär en minskning av nu utgående producentstöd på cirka 250 000 kronor.

Pågående stöd. Förre departementschefen anförde i samband med framläggandet av 1955 års proposition angående stöd åt svensk film, att han avsåg att låta utreda möjliga vägar att häva progressiviteten i nöjesskattebelastningen för att branschen skulle kunna i ökad grad anpassa biljettpriserna efter kostnadsutvecklingen. På grund av tekniska skäl kunde någon annan lösning än den nu föreslagna icke framläggas, vilket alltså får anses vara ett direkt effektuerande av dåvarande departementschefens beställning. Frågan huruvida det provisoriska stödet skall ersättas av ett nytt, ur skilda synpunkter bedömt såsom bättre, torde icke behöva avgöras med hänsyn till provisoriets längsta varaktighet — den 1 juli 1959 — utan snarare med hänsyn till om förslaget är bättre och med hänsyn till frågan, om något kan antas inträffa före den 1 juli 1959, som radikalt kan förändra utgångspunkterna för den svenska produktionen. Vi har visat, att detta har samband med nöjesskattebelastningen, som ligger i riksdagens egen hand att besluta om.

Tekniska frågor. Det torde icke råda något tvivel om att de uppgivna tekniska bristerna i förslaget icke är av den storleksordningen, att de icke skulle ha kunnat eller kan undanröjas vid en sedvanlig lagteknisk överarbetning. Detta synes också framgå av uttalanden i propositionen.

Systemet är svåradministrerat. Uttalanden speciellt i remissutlåtanden att det föreslagna systemet är svåradministrerat synes bero av bristande kännedom om branschens förhållanden. Sverige är ett av de få länder i världen, där varje biografbiljett är underkastad branschens gemensamma kontroll genom Filmägarnas kontrollförening. Detta organ skulle också enligt planen handha det tekniska arbetet. Det torde från detta organs sida vara utomordentligt enkelt att vid sidan om den nuvarande distributionen

och kontrollen av varje biografbiljett i landet även handha inkassering och kontroll av den föreslagna tilläggsavgiften på tio öre. Motionärerna har gjort sig underrättade om att systemet kan sättas i gång med mycket kort varsel.

Enighet mellan intressen. Propositionens uttalande om att enighet icke kunnat uppnås trots förhandlingar mellan de enskilda intressena i systemet är överraskande. Här måste föreligga en egendomlig missuppfattning, som är svårförklarlig. Enligt vad vi inhämtat förelåg nämligen enighet mellan berörda intressen — svenska producenter, biografägare och utländska filmägare eller filmuthyrare — långt innan propositionens framläggande. Vissheten om att sådan enighet skulle uppnås införskaffades nämligen direkt på utredningens begäran, eftersom förslaget framförande eljest skulle ha varit helt meningslöst, åtminstone i tänkta former. Det föreligger enhälliga beslut av biografbranschens organisationer om anslutning till producentandelssystemet.

Fördelningen av producentandelsmedel. Måhända avser propositionsförfattaren med uttalandet om bristande enighet det förhållandet, att utredningen föreslagit att $\frac{1}{4}$ av inflytande medel skall anvisas till specialkvoten för stöd åt andra behjärtansvärda filmangelägenheter, såsom kvalitetsfilmer o. s. v., under det att producentföreningen hävdade att denna andel borde stanna vid $\frac{1}{5}$. Att märka är att utredningen då förutsatt, att dessa medel skulle minska med sin del av kostnaderna för systemets administration, vilket föreningen icke avsett i sitt alternativ. Därigenom minskas skillnaden i verkligheten så väsentligt, att enighet på denna punkt torde kunna uppnås utan svårighet.

Biografernas medverkan. Genom Biografägareförbundets enhälliga kongressbeslut har frågan drivits så långt som f. n. kan ske. Nästa etapp innebär, att man för varje biograf införskaffar en förbindelse om anslutning till systemet. De biografer, som icke lämnar sådan förbindelse, erhåller enligt förslaget icke nöjesskattfrihet på tioöringen. Eftersom de cirka 900 större biografer, som beräknas medverka i producentandelssystemet, till över hälften administreras genom större kedjor, som direkt deltagit i redan gjorda förberedelser och beslut, torde systemet ha tryggats tillräckligt redan på utredningsstadiet.

Till slut vill motionärerna anföra, att på senare år åtskilliga europeiska länder med större språk- och publikområden än Sverige nödgats lagstiftningensvägen införa importrestriktioner för utländsk film eller andra åtgärder i avsikt att stödja den inhemska produktionen. Detta är fallet bl. a. i England, Frankrike och Italien. Sådana åtgärder försvårar export av svensk film till dessa länder. Då producentandelssystemet innebär en *frivillig* överenskommelse även med de utländska filmintressena torde det vara uppenbart, att riksdagen har anledning att fästa det största avseende vid förslaget.

Att beslut fattas nu och icke 1959 är betydelsefullt också ur den synpunkten, att förslaget i dag kan antas av dessa parter. Huruvida detta kan ske 1959, då televisionen i landet fått en betydligt större utbredning än nu med sannolika minskningar i biograffrekvens och filminkomst är icke så helt givet. Den pågående amerikanska filmkrisen är här icke utan betydelse.

Förslaget innebär ju också en lösning av de angelägna och av riksdagen tidigare diskuterade frågorna om stöd åt kvalitetsfilm, åt produktion av svensk barnfilm, kort- och dokumentärfilm samt åt forskning rörande t. ex. barns reaktion på film samt åt export av svensk film.

Den omständigheten att en svensk film för att till sin producent återföra sina kostnader måste inspela ett betydligt större belopp än sin kostnad i nöjesskatt gör att de konstnärliga ambitionerna tvingas tillbaka till förmån för ekonomiska synpunkter. En kvalitetsfilm, som kostar t. ex. 700 000 kronor, måste, om inga stödåtgärder räknas, ses av 1,4 milj. åskådare och lämna staten 1,3 milj. kronor i skatt (se bil. 3), innan producenten fått sina pengar tillbaka. Dessa förhållanden har av riksdagen bedömts som orimliga och måste fortfarande bedömas så. De försämrade ekonomiska villkoren har också medfört att 1956 års produktion av svensk film till över 50 procent är starkt underhållningsbetonad, under det att den mer allvarligt syftande produktionen krympts till något över 33 procent.

Det framstår under sådana förhållanden såsom högst angeläget, att en så snabb ändring som möjligt åstadkommes. Med hänsyn härtill och vad i övrigt ovan anförts får motionärerna därför hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att 1954 års nöjesskatteutrednings förslag om ändrat stöd åt svensk film genom införande av det s. k. producentandelssystemet måtte läggas till huvudsaklig grund för en proposition till 1958 års riksdag.

Stockholm den 11 mars 1957

John Lundberg

Sven Persson

Ragnar Ekström

Alf Andersson

R. Lassinantti

Birger Nilsson

Erik Adamsson

Artur E. Lundqvist

Einar Asp

Brita Elmén

Tage Magnusson

Harald Larsson

i Hedenäset

Eric W. Johanson

Olle Dahlén

Översikt

över utvecklingen av biografbiljettpriser, nöjesskatt och filmens inkomster, allt i öretal per biografbiljett under tiden 1935—1956.

(I)	(II)	(III)	(IV)	(V)	(VI)
Tid	Biljettpris	Skatt	Brutto efter skatt	Filmhyra netto	Skatteåterbäring resp. producentandel
1935	110	10	100	34	
1940	130	24	106	36	
1942	150	30	120	40,5	
1948	195	73	122	41,5	
1951	220	84 (./. 3,5 ¹)	136	46	12
1956	240	93 (./. 4 ¹)	147	50	16 ³

För 1957 är biljettpriserna och övriga förhållanden beträffande filmen lika med år 1956. Om producentandelssystemet införes blir läget dock följande:

1957(?)	250 (./. 10 ²)	84	156	53	21 (+ 5 ⁴)
---------	----------------------------	----	-----	----	------------------------

¹ Avdrag för skatteåterbäring utslagen på totalantalet försålda biljetter för all film.

² Avdrag för producentandel, vilket överföres direkt till kol. VI, varför kol. III—V baseras på biljettpriset 240 öre.

³ För svart-vit film 14 öre. Tillägget för färgfilm antages till 2 öre per totalt försåld biljett till svensk film, vilket säkert är högt räknat.

⁴ Siffran inom parentes avser specialkvoten. Totala producentandelen, utslagen per svensk biljett, beräknas till 25 à 27 öre, varav en femtedel avgår till speciella ändamål.

Bil. 2

Indexjämförelse

(1935 = 100)

I	II	III	IV	V	VI
<i>Tid</i>	<i>Allmänt konsumtions- prisläge¹</i>	<i>Biljettpris</i>	<i>Stat och kommun</i>	<i>Filmen</i>	<i>Svensk film inkl. skatte- återbäring resp. produ- centandel</i>
1935	100	100	100	100	100
1940	123	118	240	106	106
1942	155	136	300	120	120
1947	162	136	300	120	120
1948	172	177	730	122	122
1951	208	200	815 ³	136	170
1956	245	218	890 ³	147	194
För 1957 är biljettpriserna och övriga förhållanden beträffande filmen lika med år 1956. Om producentandelssystemet införes blir läget dock följande:					
1957	248 ²	227 ⁴	840	156	217 (232 ⁵)

Bil. 3

En film med nedan angivna produktionskostnader måste ses av nedan angivet antal människor för att kostnaderna skall täckas *med* nuvarande skatteåterbäring.

Produktionskostnad kronor 500 000:
Nödvändigt åskådarantal 781 000.

Produktionskostnad kronor 700 000:
Nödvändigt åskådarantal 1 094 000.

Den genomsnittliga produktionskostnaden för filmer, som premiärsatts under 1954/55 och 1955/56, uppgår till 513 000 kronor (aritmetiskt medium). Dessa filmer har inspelats under åren 1953, 1954 och 1955. För filmer inspelade under 1956 har ännu icke så många haft premiär, att en noggrann statistik över produktionskostnaden kunnat göras, men det kan med säkerhet sägas, att produktionskostnaden ligger högre. Filmproduktionen i dag måste sålunda för lönsamhet förutsätta, att genomsnittsfilmerna skall ses av cirka 800 000 människor. En film i 700 000-kronorsklassen måste ses av minst 1 100 000 människor för att gå ihop med nuvarande stöd.

¹ Socialstyrelsens allmänna konsumtionsindex, efter 1944 beräknat med stöd av konsumentprisindex.

² Siffran avser november 1956.

³ Efter avdrag för skatteåterbäringen, utslagen på samtliga biljetter till all film.

⁴ Inklusive producentandel.

⁵ Siffran inom parentes inkluderar specialkvoten.